

Anna Holečková: Bilingválna komunikácia v rodine

Školiteľský posudok bakalárskej diplomovej práce

Pre svoju bakalársku prácu sa Anna Holečková zvolila tému bilingválnej rodinnej komunikácie, v konkrétnom zameraní na česko-slovenskú rodinu v českom prostredí. Voľbu problematiky považujem za výskumne aj spoločensky aktuálnu vzhľadom na počet česko-slovenských aj slovenských rodín v českom prostredí a vzhľadom na to, že o koexistencii slovenčiny a češtiny v rodinnej komunikácii z odborného (sociolingvistického) hľadiska vieme veľmi málo, keďže sa na ňu orientovalo dosiaľ len niekoľko výskumov. Ide pritom o dôležitú otázku udržiavania či straty jedného z menšinových jazykov v ČR v bežnom živote jeho konkrétnych nositeľov, o hľadanie prístupov k poznaniu faktorov a okolností, ktoré koexistenciu slovenčiny s češtinou v individuálnom a rodinnom repertoári ovplyvňujú.

K sledovanej problematike diplomantka pristúpila z viacerých zorných uhlov, na výsledný plastický obraz sa poskladalo využitie viacerých sociolingvistických metód: spracovanie jazykových biografí členov jedného rodinného spoločenstva spolu so zachytením ich sociálnych sietí, diskurzívna analýza prepisu získaných nahrávok hovorenej rodinnej komunikácie ako aj niekoľkých záznamov chatovej komunikácie a napokon analýza textu písaného ako test schopnosti produkovať písomné prejavy v slovenčine s využitím možnosti sebaopravy respondentov. Vhodná originálna kombinácia metód dovolila autorke predstaviť špecifické črty bilingválnej komunikácie v konkrétnej rodine, no dala jej možnosť zachytiť aj jej nepredvídanú dynamiku odrážajúcu predovšetkým zmeny v sociálnych sieťach v čase výskumu.

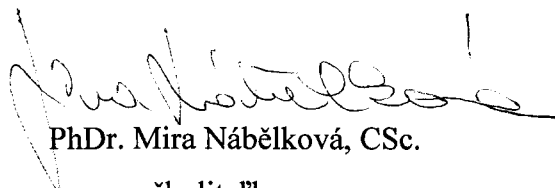
Výsledky svojho kvalitatívneho výskumu predstavuje autorka v piatich kapitolách s úvodom a záverom, s testovými úlohami v prílohách. V prvej kapitole načrtáva celkovú situáciu slovenských občanov ČR a problematiku česko-slovenského jazykového kontaktu, podáva charakteristiku výskumných metód využitých pri spracovaní témy a predstavuje svoju výskumnú jednotku – štvorčlennú česko-slovenskú rodinu: matku, pôvodom zo Slovenska, a jej tri deti, dcéru a dvoch synov (do výskumnej jednotky nie je zahrnutý otec, Čech, vzhľadom na to, že už dlhšie s rodinou nežije, jeho prítomnosť v minulej aj súčasnej rodinnej komunikácii sa však v práci reflektuje).

V ďalších kapitolách sa autorka zameriava na jazykové biografie a sociálne siete členov rodiny. Kombináciou metód sa jej podarilo v súhre „diachronického pohľadu“ na osvojovanie a využívanie jazykov jednotlivými členmi rodiny v priebehu rokov (viazané na širšie životné okolnosti) a „synchronného rezu“, zachytávajúceho ich aktuálne sociálne siete

s dosahom na využívanie jedného či druhého jazyka, podať vývinový obraz udržiavania jazyka v prvej generácii detí zmiešanej rodiny v „nematerinskom“ prostredí. Tieto kapitoly prinášajú množstvo závažných postrehov a poznatkov, pri ktorých sa výrazne ukazuje rozdielnosť súrodencov z rozličných hľadísk – z hľadiska ich socializácie, z hľadiska voľby a deklarovania materinského jazyka, osobných afínit a prirodzene aj rozdielných sociálnych sietí a ich vývinovej dynamiky, čo všetko sa premieta do špecifického súčasného vzájomného pomeru češtiny a slovenčiny a aj rozdielných perspektív zachovania a odovzdávania slovenčiny u každého z nich. Pravda, diplomantka pri svojej „výskumnej jednotke“ ukazuje viacero vecí. Napr. to, že a ako členovia nejakého spoločenstva subjektívne reflektujú niektoré stránky jeho života – sama (súč jednou členkou výskumnej jednotky) mala pred začatím výskumu predstavu o podstatne výraznejšom ústupe slovenčiny zo života rodiny, resp. života jej rodinných príslušníkov, než sa jej vo výsledkoch ukázalo. Súčasne sa preukázali možnosti a sila pôsobenia „pulzačných vektorov“ (v chápaní M. Dudka rozličných sociálnych vplyvov na využívanie menšinového jazyka), keď v čase výskumu príchod priateľky staršieho brata do rodiny výrazne „zavplýval“ na oživenie bratovho aktívneho/produkčného využívania slovenčiny v ich vzájomnej komunikácii, ale v „kruhovom šírení“ aj s ostatnými členmi rodiny. Kým uchovávanie a rozvíjanie slovenčiny v repertoári dcéry možno vidieť ako priemet jej osobnostných sklonov, záujmov, afínit, a teda cieľavedomého pestovania, u staršieho brata jej oživenie prinieslo (náhodné?) stretnutie partnerky, u mladšieho brata (zatiaľ?) žiaden z podobných či iných impulzov nezafungoval. Výskum v jednom rodinnom spoločenstve s uplatnením vhodne vybraných metód (analýza nahrávok rozhovorov zásadným spôsobom dopĺňa a spresňuje charakteristiky získané z opisu jazykových biografii a sociálno-jazykových sietí) ukázal diferencované možnosti vývinu, aké sa môžu vyskytovať aj inde, a naznačil možný prístup aj ku komparatívnemu spracovaniu „rodinných obrazov“.

Celkovo možno povedať, že bakalárska práca Anny Holečkovej v jej tematickom zacielení a spracovaní predstavuje originálny, nosný a inšpiratívny príspevok k poznaniu česko-slovenskej dvojjazyčnej rodinnej komunikácie. Diplomantka preukázala orientáciu v relevantnej odbornej literatúre, schopnosť formulovať výskumnú tému, samostatne plodne pristúpiť k jej riešeniu a písomnému spracovaniu. Prácu, prinášajúcu závažné (aj nečakané) poznatky, odporúčam na obhajobu.

Praha 8. 9. 2010

PhDr. Mira Nábělková, CSc.
školitelka